

Tibor furfangjai...

JÁTÉK

A 85 éves Szentiványi Tibor 85 emblematikus játékát közreadó kiállítás nyílt november 5-én, szombaton a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumban, a X. Ördöglakat Fesztivál keretében.

Kriston Vízi József

2016-11-08 07:

 Nyomtatás

Cikk küldése e-mail:

„**Van egy bugylibicskád?**” - kérdezte tőlem váratlanul, szembe is fordulva velem Szentiványi Tibor Óbudán, a legendás Selyemgombolyítóban, ahol Zelnik Jóska véd szárnya alatt okoskodtunk, ötleteltünk, terveztünk és gyártottuk kultúr- és olykor játéktörténeti kiáltványok tucatját. Tibor egy idő után meguntta ezt s magunkra hagyott (kérdésekkel, kétségekkel és feladatokkal), hiszen ő csak ebédidőre ugrott ki a cégtől... De mielőtt bevágta volna mesebeli Trabant gépkocsijának ajtaját, még visszaszólt nekem: **„Ugye nem felejtetted el, és legközelebb megmondod, hogy honnan is kapta nevét a bugylibicska?...”** És ismert huncut hunyorgását követően feldübörgött mind a 26 lóerő!

Persze, hogy volt nálam bugylibicska, hiszen egy virtigli terepmunkásnál mindig kell lennie, hozzá még egy két méter hosszú madzag és egy összecsucskozható pohár. (Hogy ez így együtt miért és mire kellett, annak hosszú sora van, tény, hogy Debrecenben Gunda professzor még a néprajz szigorlati vizsga előtt is ellenőrizte meglétüket.) Hát Tibor is rákérdezett, hogy van-e nekem, van-e nálam ilyen, de éreztem, hogy ez egy másfajta vizsga-féle, pláne, hogy annak *nevét* firtatta valójában. Bevallom, el is feledtem hosszú időkre, még ha ez a hasznos célszerszám közben többször is előkerült játékos történéseink során...

Ismerőseim, azaz Tibor ismerői és az ő ismerőseinek ismerősei mondták: **„No, ha már szóra is méltatott Tibor, picit ugyan megnyugodhatsz, de ne bízd el magad, mert csak ezután jönnek majd furmányosabbnál furmányosabb kérdések, feladványok, rejtvények...”** Ifjú titánként vállat vontam: **„Hát akkor legyen úgy...”** . Még Egerben dolgoztam, amikor egyik nap postán keresztül egy közepes doboz érkezett a nevemre (persze éber gondnokunk kicsit megbabrálna a csomagolást), benne két darab, egyszerűen megmunkált, de egymáshoz szépen és pontosan illeszkedő faelemekből összerakott András-kereszt volt. Mellettük egy-egy darab, kézzel írott cédula, mindkettő pontosan adatolva lelőhely, gyűjtés, helyszín, idő és a készítése helyszíne szerint. „Penge muzeológusi munka” - mondanánk ma, de így volt ez akkor is, az 1980-as évek elején. Tibor küldte avval, hogy legyen az egri múzeum néprajzi gyűjteményének kedvére, mivel az egyiket egy Recsken „szabadidőzőt” barátja, a másikat pedig egy dél-hevesi cigány készítette, és Tibor jó érzékkel magához vette azokat. **„Kérlek, vedd gondjaidba és adj nekik számot és örömmel látnálak Budapesten egy kis beszámolóval, hogy milyen a Ti gyűjteményetek játék anyaga? Ha van ilyen...”** - tette hozzá a kísérő levél alján, enyhe gonoszkodással. Hát így indult az én - talán most már mondhatom különösebb nagyképűsködés nélkül - játékkalandozásom, amely (hasonlóan másokhoz és az itt jelenlévőkkel együtt) tartott és tart mindhalálig - és azon túl is.

Tibor, mint láthatjuk itt és immár: kiváló és igényes gyűjtő volt. Gyűjtő, szervező, rendező és rendszerező (rendszerető? - azt a lányok tudják megmondani igazán). Akinek látókörébe eddig itthon nem vagy alig ismert tárgyak, játszásra is alkalmas eszközök kerültek, jó részüket meg is szerezte - nem trezorba zárva, hanem mielőbb közreadva, lehetőleg a legszélesebb és értő közegben. Úgy, hogy mögötte mindig ott volt az alkotó maga, az alkotó elme, a spiritusz és az ehhez kapcsolódó tudás, ismeretéhség, amelyet társaságban, társaságokban csillapított. És szítoott!

Gyűjtő volt: mindehhez maga köré szervezte s gyűjtötte azokat, akikről valahogy megorrontotta a vágyat az új és egyediség, az ehhez olykor szükségszerűen kellő másság és alkotni, egy magasabb szinten összeilleszteni tudást akarók különböző csoportjait. És amelyért meg is dolgoztatta körének tagjait, valljuk be őszintén itt is. Nem feledem, amikor egyszer megérkezve hozzá, az akkori Szamos utcai lakásban tévériportot forgató, illetve forgatni akaró szerkesztő-riporter hölgy zokogva toporgott a szűk előtérben, egy furfangos gyűrűsorral kínlódott, mert Tibor ennek kibontását tette feltételül egy magvas, néhány perces interjúhoz. A stábbal érkezett tizenéves mindenegyerek, az általánosból kicsapott samesz fiú oldotta meg a fenyegető helyzetet és a feladatot, így aztán kezdődhetett az izgalmas és további izzasztó felvétel...

Igen, embereket gyűjtött össze az 1981. december elején, azaz egy hónap híján 35 évvel ezelőtt megnyílt *Szórakoténusz Játékmúzeum és Műhely* köré. Tudta: a játék és a játszás milyen sérülékeny és marginális műfaj, ezért is volt fontos egy

minket - de valójában a Játék Ügyét - rendszeresen és önzetlenül segítők fővárosi (!) csapatának megszervezése és egyben tartása. Ugyanezt tette csaknem párhuzamosan 1982-től a legendás *MELEDA - Felnőtt Játékosok Önképzőköre* létrehozásával és - közben adódó betegsége ellenére is - fantasztikusan energikus éltetésével.

Tibor olykor - sokak számára váratlanul - el-eltűnt napokra vagy néhány hétre, majd hazatérve azonnal megkezdte feldolgozni, hírelni és közzé tenni annak eredményeit. A *MELEDA* - fennállása idején- többszáz összejövetele, különböző folyóiratokban „elkövetett” publikációi ezen eredményekkel gyarapította gyatra közgondolkodásunk lassan azért formálódó játékismereteit és olykor meglepő módon előbukkant igényeit, elvárásait is.

Ne feledjük azt sem, hogy ő, a reáliák szigorú világában oly otthonosan járó fejlesztő mérnök - sokak megdöbbenésére - három évtizede, 1986 márciusában a soros országos játékkonferencia egyik éjszakáján vetette fel a *Magyar Játék Társaság* megalakításának ötletét (Haider Editkével és Karlócai Mariannal egyetemben), és ő volt az, aki a néprajzos társadalom megrökönyödésére a magyar népi játékok pedagógiai misszióját, a kellőképpen még ma sem méltatott Kiss Áront javasolta az egyesület névadójának.

Az egyre nyilvánvalóbb érdek- és értékvaltó hatásoknak egy darabig makacsul próbált barátaival ellenállni Tibor is, de az 1990-es évek végére föl kellett adni

belőlük néhányat. Talán nem is érdemes sajnálkozni ezen, hiszen az 1995-ös Kiss Áron-i évforduló megteremtette az azóta is tartó, számunkra fontos újabb bázis: a *Virányosi Játékközösségi Ház* védelmét, az *Új Pedagógiai Lexikon* korszerű játék címszavai elkészítésének teljesítményét vagy Szentiványi egy újabb korszakos tanulmányát az *Új Pedagógiai Szemle* 2000-es évi nyári számában *A kreativitás fejlesztése játsszal és a játékok segítségével* címmel. Ez a dolgozat példás tömörségű, ennek ellenére is élvezetes-olvasmányos, és mi több: szellemes foglalatja több évtizedes tapasztalatszerzésének; tárgyi és szellemi lelemények sokaságán alapuló, a hazai és külföldi irodalmat beemelő, ma is tanítandó múról van szó.

Szentiványinak köszönhetően a *Pro Ludo-díj* megalapításával, majd az annak átadásához évente kapcsolódó júniusi Játéknapi megrendezésével Kiss Áron Tisztelőinek Köre a korábbihoz képest más, szabadabb, de új játékszabályok szerint működő közösséggé vált.

Így lehet - s minden bizonnyal ez is kedvére való -, hogy hét évvel Tibor elvesztése után továbbra is összejövünk, valódi és képzeletbeli meggyűrűzöttek a játék és a játszás szellemében. Így tettünk halála után egy évvel, egy Joó (emesei) játéknapi barátunk emlékének szentelve az Iparművészeti Múzeumban.

És így lehetünk most itt, köszönhetően Gál Péter és Bozóki Sándor értő válogatásának és Kiss Imre barátomnak, akiknek állhatatossága révén együtt lehetünk ma és mátol: furfangos játékgyűjteményének válogatott darabjai között, ünnepeve 85 tárggyal az így is velünk való 85 évét.

Kedves Barátaim és Kedves Tibor!

Be kell valljam, nekem még azóta sem sikerült megfejteni a bugylibicska szó eredetét, annak valódi forrásvidékét. Pedig állandóan levelezek erről többször és többekkel, de ez még megfejtésre vár. Igen, lehet, kicsit még várni kell - de hát ilyen a játék: végtelen és újabb rejtvényeket kreál. Nem mondja meg, mi is az az egyetlen, a kizárólagosan üdvözítő út; hiszen többféle megoldás is létezhet, hogy eljussunk oda. Te játékaid juttattad el - ide...

Isten éltesen, kedves Tibor!

Elhangzott: a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum SZENTIVÁNYI 85 című kiállításának megnyitása alkalmával.